

Verslag college 4 collegereeks Europa – Adriaan Schout

In dit vierde en laatste college, gegeven door Adriaan Schout (senior fellow Clingendael Instituut) kijken we naar hoe Europa zal veranderen na de Europese verkiezingen. Na de Europese verkiezingen gaan het nieuwe parlement en de nieuwe Europese Commissie de lijnen uitzetten voor de politieke prioriteiten voor de komende vijf jaar. Wat zijn de heikele kwesties en wat worden prioriteiten? Gaat er meer macht naar Europa of juist meer naar de afzonderlijke landen? Wie gaat Juncker opvolgen? Welke inzet en (wereld)politiek kunnen we de komende vijf jaar van Europa verwachten?

Adriaan Schout start met een vraag aan het publiek: wie is er voor een meer intergouvernamenteel Europa en wie voor een meer federaal Europa? De zaal blijkt daar verdeeld in te zijn, tot genoegen van Schout, die aangeeft dat het vaak óf het een óf het ander is in zaaltjes. Het is een mooi moment voor een college over Europa, zo net na de verkiezingen. De stelling van Schout is dat we minder ambitieus in Europa moeten zijn. Dit moment, tussen twee Europese commissies in, is een goed moment om daarop te reflecteren.

Ambitie

De nieuwe Commissie moet een eigen beleidsagenda invoeren. Daarom is de titel van de avond 'de Staat van de Unie: tussen eenheid, diversiteit en continuïteit'. We gaan het over de inhoud hebben. De afgelopen tien jaar is het denken over Europa veranderd. De Europese Unie gaat over veel 'grotere' onderwerpen dan voorheen, vooral door de migratiecrisis en de Eurocrisis, aangevuld met de financiële crisis. Over het algemeen, zegt Schout, zijn mensen nu minder geneigd om een federaal Europa te willen dan vijf tot tien jaar geleden. Dat zien we ook terug in de verschillende vraagstukken die in diverse landen spelen over Europa

De centrale vragen van de avond gaan over eenheid en diversiteit: is Europa een confederatie van lidstaten of een federaal geheel? We zitten in een proces naar de nieuwe commissie toe. Het gaat dan ook om de toekomstige eenheid van beleid en de commissiehervormingen. Moet de Commissie bijvoorbeeld een regering worden met minder commissarissen? Of moet het een intergouvernamenteel geheel blijven met 28 (of 27) commissarissen? Twee jaar geleden was een ambitieuze hervormingsagenda besloten voor de Europese parlementsverkiezingen, zodat die ergens over zouden gaan. Ze noemden het ook wel een verdiepingsagenda. Alleen is de Europese top daarover een tijd terug mislukt, want de voorstellen van Juncker waren, ironisch genoeg, veel te ambitieus.

We weten op 24 juni nog niet of de Spitzenkandidatenprocedure doorgaat. En wat wordt de opdracht van de nieuwe Commissie? De slogan van de afgelopen Commissies waren eigenlijk altijd 'less, but better'. Voor Juncker was het 'Big on big, small on small'. Er moest focus komen. Nederland zat op de lijn 'small on small', maar in Brussel zat men vooral op de lijn 'big on big'. Ook gaat het nu over de strategische agenda. Dat is de context van dit moment.

Strategische agenda

In het Engels zegt men 'motherhood and apple pie'. Dingen waar je niks tegen kunt hebben en waar iedereen dus voor is. Daarom worden de strategische ambities van de Commissie altijd geformuleerd alsof het gratis is en je er niet tegen kunt zijn. De huidige Commissie had vijf punten. Waaronder bijvoorbeeld 'competitieve economieën' tot en met de plaats van de EU in de wereld. Eén van de

belangrijke punten van de vorige Commissie, de Europese Monetaire Unie, werd nauwelijks genoemd. Volgens Schout stonden er maar 46 woorden over in het stuk. Op een manier waar niemand tegen kan zijn. Maar de goede lezer vraagt zich wel af wat bepaalde gemeenzinnen betekenen. Zoals 'stabiliteit'. Wie moet dat zijn? Het mechanisme? De lidstaten? Volgens Schout is het belangrijk om tussen de regels door te lezen bij de strategische agenda.

In de nieuwe strategische agenda is de slogan opnieuw 'Big on big, small on small'. Schout vindt dat we moeten nadenken of dit nu wel de juiste opdracht is. In de ondertitel staat vervolgens dat lidstaten en instituties naast elkaar moeten werken. Ook daarvoor geldt dat het lastig is om te destilleren waar het nu precies om gaat. Er zijn vijf delen in de agenda. Beschermen van de burgers is daarin een belangrijke. Waarin lidstaten hun verantwoordelijkheid nemen voor het beschermen van hun grenzen. En dat de andere lidstaten solidair moeten zijn door vluchtelingen op te nemen.

Bij het kopje economische ontwikkeling staat dat de Euro moet werken voor haar burgers. Dus banen moet scheppen. Dat is in tegenspraak met het Duitse standpunt dat overheden niet veel moeten doen om banen te scheppen. Ook wordt er gehint op een schokabsortiefonds waar dan belasting voor geheven moet worden. De Nederlandse regering wil geen Europese belastingen, maar dat wordt hier wel genoemd.

Ook staat er in dat er gecoördineerd industriebeleid moet zijn. En wel nu. Dat wil Nederland niet, omdat dat slecht uitpakte in Nederland in de jaren 70 en 80. In moeilijke taal staat er nu 'een assertiever en integraal gecoördineerd industriebeleid.' Daar schrikken we van in Nederland volgens Schout. En wie gaat het de klimaatneutraliteit betalen die de Commissie nastreeft?

Politieke verhoudingen

De uitslag van de verkiezingen is bekend. Daar sprak Tomas Vanheste uitgebreid over in het eerste college van deze reeks. Er zijn zo'n 35000 ambtenaren in Brussel. Die werken gewoon door, ook bij een nieuw parlement. Daarom zal er niet veel veranderen nu. Het kan wel zijn dat de nieuwe Commissievoorzitter minder ambitieus zijn.

Vlak voor 4 mei is er een motie aangenomen in de Tweede Kamer met twee-derde meerderheid. Daarin stond dat de Kamer tegen een 'ever closer union' is. In de media werd gedaan alsof de Kamer daardoor bijna voor meer oorlog was. Dat typeert de positie van de media in Nederland volgens Schout. En daar is de spreker het dan ook niet mee eens. De neiging om meer pro-Europa te zijn dan de Tweede Kamer, laat zien dat de media niet helemaal aansluit bij de politieke werkelijkheid volgens Schout.

In de lidstaten is er wel veel diversiteit. In Duitsland zijn de gevestigde partijen veel minder groot geworden dan voorheen. In Frankrijk is Le Pen enorm gegroeid. In Italië Lega Nord, Brexit is fifty-fifty in het Verenigd Koninkrijk. En ook in Nederland zijn er partijen die anders kijken naar de Europese samenwerking. De standpunten van regeringen en regeringsleiders over Europa zijn ook divers. Zo is Macron erg voor een verdieping van de Europese Unie, waar minister-president Mark Rutte veel bescheidener staat ten opzichte van de rol van de Europese Unie. Dat was in de jaren 50 en 60 ook al zo met premier Luns en Charles de Gaulle, de Franse President. Italië en Griekenland vinden zichzelf nog steeds de bakermat van de Europese ambitie voor meer samenwerking, maar dan wel een ander Europa.

We zien niet dat er een Europees narratief ontstaat. De landen houden hun eigen narratief over Europa vast. Er is één land waar het wel veranderd is: Duitsland. Dat is veel minder pro-Europees geworden. De reden daarvan is dat de oorlog langer geleden is. Duitsland had een soort oorlogsschuld, maar wordt assertiever. En denken meer aan zichzelf.

In Oost-Europa hebben landen steeds meer problemen met Europees beleid. Rond klimaat, vluchtelingen, rechtsstatelijkheid. Kleinere landen vragen zich af of ze wel gezien worden door Juncker en de Commissie. Daardoor ontstaat op verschillende vlakken diversiteit in de kijk op Europa.

Vertrouwen van lidstaten in de EU is veel groter dan vertrouwen van lidstaten in zichzelf volgens onderzoek. Veel landen zijn niet zo blij met hun eigen openbaar bestuur. Dat werd ook al aangestipt door Frank Vandenbroucke in het vorige college. Juncker is ambitieus geweest en wilde dat Europa leverde aan de burger. Maar het probleem zit hem niet in het feit dat Europa niet levert, maar het gebrek aan vertrouwen in eigen overheden. De ambitie van Juncker had dan ook gericht moeten zijn op de lidstaten in plaats van op Europa. Zo is grensbewaking een nationale aangelegenheid. De ambitie voor Europese grensbewaking, wordt door landen niet ondersteund in verband met soevereiniteitsaangelegenheden.

In eigen onderzoek heeft Adriaan Schout gekeken naar de kijk van burgers op Europa, maar daarbij wel gevraagd of burgers ook willen betalen voor nieuw beleid. Dat blijkt niet zo te zijn. Ook vraagt Schout of mensen daarvoor ook soevereiniteit op willen geven. En ook daar blijkt geen meerderheid voor. Vervolgens stipt Schout een aantal grote beleidsvoorstellen aan van de huidige Commissie Juncker, waarbij er een discrepantie is tussen wat de Commissie opschrijft, en wat de werkelijkheid is. En er zijn een groot aantal onderwerpen blijven liggen.

Afrondend spreekt Schout over de mogelijke nieuwe samenstelling van de banen aan de top van de Europese Unie en speculeert over mogelijke namen. Daarbij geeft hij ook aan dat bijvoorbeeld Nederland wil dat de Commissie kleiner wordt. Maar dat roept problemen op over de samenstelling. En of we de stap wel moeten zetten naar Europese regeringsvorming, die noodzakelijk is wanneer je naar een kleinere Commissie gaat. De Nederlandse ambitie is daarin volgens de spreker niet de juiste.

Collegereeks Europa: het land waarin we wonen

Dit was het vierde en laatste college in de reeks 'Europa: het land waarin we wonen'. Dit college is ook terug te luisteren via [TXTRadio](#).

Bekijk de verslagen van de overige colleges in deze reeks op www.prodemos.nl/verslagen.